

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ἐν ***, Κυριακῇ, 21 Αὐγούστου.

Φίλε,

ΗΜΕΡΟΝ εἶχομεν ἔξετάσεις εἰς τὸ μιχρὸν χωρίον μας. Γνωρίζεις πόσον ἐνδιαφέρομαι εἰς τὰ τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως. Γνωρίζεις δτε ἐπ' αὐτῆς στηρίζω τὰς ἐλπίδας μου περὶ τῆς μελλούσης τοῦ ἔθνους ἡμῶν προσόδου, ὅστε δὲν θ' ἀπορήσῃς δτε τυχῶν ἐνταῦθα ἡθέλησα νὰ ἴδω ιδίοις ὁφθαλμοῖς τί καὶ πῶς διδάσκονται οἱ παῖδες τῶν χωρικῶν μας.

Μὲ ὑπεδέγθη εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ σχολείου δὲ ἐφημέριος τοῦ σχολείου, δ καὶ διδάσκαλος. "Ισως τὸν ἐγνώρισας κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἄλλοτε διάβασίν σου. Οἱ ιερεὺς οὗτος εἰναι τύπος κατ' ἐμὲ ἀγαθοῦ καὶ χρησίμου ἐφημερίου. Τὴν καλήν του καρδίαν μαρτυρεῖ τὸ ίλαρὸν πρόσωπόν του, πρόσθες δὲ καὶ τὸ ὑγιές σῶμα του. Γράμματα γνωρίζει, δσα ἀπαιτεῖ ἡ θέσις του, οὐχὶ πλειότερα. Ἀλλ' ἀφωσιωμένος εἰς τὰ ιερὰ αὐτοῦ καθήκοντα, εἰναι πράγματι δὲ διδάσκαλος καὶ δ διδηγός τῆς ποίμνης του. Πατρίς του εἰναι τὸ χωρίον του: ο. Οἰκογενειάρχης καὶ αὐτὸς ως οἱ γείτονές του, ως ἐκεῖνοι γεωργοκτηματίας, θεωρεῖται καὶ ἀγαπᾶται ὑπὸ τῶν λοιπῶν χωρικῶν ως εἰς ἔξ αὐτῶν. Πάντες δμως τὸν σέβονται ἀναγνωρίζοντες τὴν ὑπεροχὴν του. Καὶ εἰναι ἀξιος τῷ ὄντι σεβασμοῦ. "Εντιψος, ἐγκρατῆς, ἀξιοπρεπῆς, ἀκάρατος εἰς τὰ ἔργα του, προστατη-

τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ἀδυνάτων, ἐνθερμος πρωταγωνιστὴς εἰς πᾶν ὅ, τι ἐνδιαφέρει τὴν ὑλικὴν καὶ ἡθικὴν τοῦ χωρίου βελτίωσιν, αὐτὸς εἶναι ἡ ψυχή, αὐτὸς ἡ κεφαλὴ τῆς μικρᾶς ταύτης καὶ ἀφανοῦς κοινότητος. Εἴθε πᾶν ἐν Ἑλλάδι χωρίον τοιοῦτον νὰ είχεν ιερέα καὶ διδάσκαλον! Ἄλλὰ διατί εἰς μόνα τὰ χωρία περιορίζω τὴν εὐχήν μου; Μὴ καὶ πόλεις ἡμῶν δὲν ἔχουσι τοιούτων εὐχῶν ἀνάγκην;

Τοιοῦτος δὲ διδάσκαλος ὅστις μὲν ὑπεδέχθη.

Ἐντὸς τῆς μόνης αἰθούσης τῆς ἀποτελούσης τὸ ταπεινὸν τοῦ χωρίου σχολεῖον ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν θρανίων των τεσσαράκοντα περίπου πατέρων ἀπὸ ἐξ μέχρι δώδεκα ἑτῶν ἡλικίας. Ἐκ τοῦ χρώματος τῶν τριχῶν των ἐφαίνετο ὅτι οὔτε φέσιον οὔτε σκιάδιον ἐπραστάτευσε ποτὲ τὰς κεφαλάς των κατὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἢ κατὰ τῆς πνοῆς τοῦ χειμερινοῦ βορρᾶ. Τὰ δὲ ἐμβαλλώματα δι' ὧν ἐποιεῖλλοντο τῶν πλείστων τὰ ἐνδύματα, ίδιως περὶ τὰ γόνατα καὶ ἀλλαχοῦ που, ἵσαν τραναὶ τῆς πατρικῆς πενίας ἀποδείξεις, ταύτοχρόνως δὲ καὶ ἐνδείξεις προφητικὰ τῶν ἀγώνων δι' ὧν οἱ παῖδες οὗτοι θὰ ἔχωσιν ἀποκτήσωσι τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ἐν ιδρῶτι τοῦ προσώπου αὐτῶν. Διέβλεπες ὅμως εἰς τὴν ζωηρὰν τῶν πλείστων φυσιογνωμίαν τὴν φυσικὴν ὁξύνοις, ἥτις (ἐπ' ἀγαθῷ ἢ μὴ) χαρακτακτηρίζει διποσδήποτε τὴν φυλὴν ἡμῶν.

"Αμα εἰσῆλθον ἐν τι μοι ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν οὐχὶ εὐάρεστον. Μολονότι εἴναι Κυριακὴ οὐδεὶς ὅμως τῶν γονέων τῶν μικρῶν χωρικῶν παρευρίσκετο εἰς τὰς ἔξετάσεις. Διατί τοῦτο; Προήρχετο ἐξ ἀδιαφορίας ἢ ἐκ συστολῆς ἢ ἀπουσία των; "Ἄς ἀποδώσωμεν αὐτὴν εἰς τὸ δεύτερον. Ἡ ἔξεταστικὴ ἐπιτροπή, δὲ ιερεὺς καὶ ἐγὼ ἀπετελοῦμεν τὸ ἀκροατήριον, ὅτε εὐτυχῶς ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης καὶ θυγατέραις τοῦ δημάρχου ἐκ τῆς δέκα περίπου στάδια ἀπεχούστης ἐδράς τοῦ δήμου εἰς τὸν διποῖον ἀνήκει τὸ χωρίον μας. Ἀγνοῶ κατὰ πόσον ἡ ἐμ-

φάνισίς των αὗτη εύηρέστησε τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς μαθητάς, δι' ἐμὲ ὅμως ἦτο παραμυθία τις καὶ ἀνακούφισις ἡ παρουσία των. Χάριν εἰλικρινοῦς ἔξομολογήσεως ὁφεῖλω ἵσως νὰ προσθέσω ὅτι αἱ κυρίαι αὗται εἰναι νέαι καὶ χαρίεσσαι. Τι τὰ θεῖεις; Παντοῦ καὶ πάντοτε ἡ θέα τῆς ἐπιχαρίτου νεότητος εὐφραίνει τὸν ὄφθαλμὸν καὶ ἐπαναπαύει τὴν ψυχήν.

'Αλλ' αἱ ἔξετάσεις ἀργίζουσιν. Προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἵστανται πρὸ τῆς τραπέζης τῆς ἔξεταστικῆς ἐπιτροπῆς οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μεγαλειτέρκν τάξιν τρεῖς μαθηταί, οἱ τελειοδίδακτοι τοῦ σχολείου!

'Ενθυμεῖσαι τὰ παραμύθιά μας εἰς τὰ ὅποια τρεῖς συνήθως ὑπαρχουσιν ἀδελφοί, τῶν ὅποιών ὁ νεώτερος πάντοτε πρωταγωνιστεῖ; Οὕτω καὶ σήμερον ὁ μικρότερος τῶν τριῶν μαθητῶν είναι ὁ καλλίτερος.

'Αρχίζομεν διὰ τῆς προσευχῆς. 'Απαγγέλλει αὐτὴν ὁ μικρότερος εὐχρινῶς, βραχέως, ἀξιοπρεπῶς, τὰ μὲν νῶτα στρέφων πρὸς ἡμᾶς τὸ δὲ πρόσωπον πρὸς τοὺς μικροὺς συμμαθητάς του, οἵτινες ὅρθιοι, μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας, ἀκροῶνται εὐλαβῶς καὶ ἐπιλέγουσι ψαλμῳδοῦντες τὸ ἀμήν. Εὐγε διδάσκαλε ἀγαθέ. «'Αρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου.»

"Ἐπεται ἀνάγνωσις. Καὶ οἱ τρεῖς ἀνχγινώσκουσι καλῶς, καλλίτερον ὅμως πάντων ὁ μικρότερος. Ηαρὰ τὸ ὄνουα ἔκείνου τὸ κεφαλαῖον Α εἰς τὴν βαθμολογίαν τοῦ βιβλίου τῶν ἔξετάσεων.

Κατόπιν ἀριθμητική. Δίδει ἐν πρόβλημα ὁ ἱερεὺς. Γράφει δι μαθητὴς τοὺς ἀριθμοὺς ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἀρχίζει δὲ γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ: «Τὸ πρόβλημα τοῦτο λύεται διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ καὶ τῆς διαιρέσεως: 'Ἐν πρώτοις πολλαπλασιάζομεν. Γράφομεν τὸν ἀριθμὸν δεῖνα ὑπὸ τὸν τάδε. Πολλαπλασιάζομεν. Δύο ἐπὶ δύο τέσσαρα, γράφομεν τέσσαρα· πέντε ἐπὶ ἓννέα σαράντα πέντε, γράφομεν

πέντε, χρατοῦμεν τέσσαρας» . . . καὶ οὕτως ἐφεζῆς μέχρι τέλους. Μετὰ τὸν πρῶτον, τὸν μικρότερον πάντοτε, δεύτερος μαθητής. Τὰ αὐτὰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. Ἐν τούτοις τὸ ἔξαγόμενον ὄρθον. Εἰς τὸν τρίτον ἔξαντλεῖται ἡ ὑπομονὴ τοῦ ἔξεταστοῦ. «Λέγε τα μέσα σου ὅλα καὶ εἰπέ μας τὸ ἔξαγόμενον.» Ἡ κολουθήσαμεν ἐπὶ τινας στιγμὰς τὰς ἐπὶ τοῦ πίνακος κινήσεις τῆς ἡλιοκεκαυμένης μικρᾶς χειρὸς τοῦ νέου μαθητικοῦ. Τὸ πρόβλημα ἐλύθη. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἔμαθον καὶ θὰ γνωρίζωσι πῶς δύο καὶ δύο κάμνουν τέσσαρα. Τοσοῦτον ἀρκεῖ. Ἀλλως τε δὲν ἥδυνατο πιθανῶς νὰ τοὺς διδάξῃ καὶ περισσότερον δ ἀγαθὸς ἐφημέριος.

Τώρα τεχνολογία. — Ἀνάγνωσε μικρέ· «Τίμα τοὺς γονεῖς σου.» — Καλά. Γονεῖς τί μέρος λόγου εἶνε; — Ὄνοματος. — Ποίας κλίσεως; — Τρίτη. — Κλίνε τα. — Ἐνικὸς ὄνομαστική, γενική, δυϊκὸς τῷ γονέε, τοῖς γονέοιν, πληθυντικὸς . . .

Ἐσκεπτόμην παρατηρῶν συνάμα πόσον ὡραίους εἶχε τοὺς ὄφθαλμοὺς μία τῶν θυγατέρων τοῦ δημάρχου, ἐσκεπτόμην κατὰ τί δύναται ποτὲ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἓνα χωρικὸν τοῦ δυϊκοῦ ἡ ἐκμάθησις, καὶ ἦρχιζα νὰ ῥεμδάζω ὀλίγον, ὅτε μὲ ἀφύπνισεν αἴφνης ἡ ὀξυτέρα τοῦ δευτέρου μαθητοῦ φωνή· «Ὑπερσυντελικὸς ἐλελοίπειν ἐλελοίπεις, ἀόριστος δεύτερος ἔλιπον, ἔλιπες κτλ.»

Πρὸς τί, δι' ὄνομα Θεοῦ, πρὸς τί τοσούτου χρόνου καὶ τοσούτου κόπου δαπάνη, ὅπως διδαχθῶσιν οἱ μικροὶ οὗτοι χωρικοὶ τοὺς περιττοὺς τούτους τύπους γραμματικῆς. Ήτις δὲν εἶναι οὔτε τῆς γλώσσης τὴν δποίαν λαλοῦσιν ἡ γραμματική, οὔτε γλώσσης τὴν δποίαν εἶναι πιθανὸν νὰ μάθωσι ποτέ; Διὰ νὰ χωνεύσῃ δ μικρὸς αὐτῶν νοῦς τὸ γορέοιν καὶ τὸ ἐ.τε.λοίπειρ πόσον πρέπει νὰ ἐμόχθησαν οἱ δυστυχεῖς! Τις ἔξημῶν δὲν ἐνθυμεῖται τὸν φοβερὸν τοῦτον μόχθον; Καὶ ὅμως ἔντι τοῦ χρόνου τοῦ κατανα-

λαθέντος εἰς τὴν ἀσκοπού ταύτην διδασκαλίαν πόσα
ἡδύναγτο νὰ μάθωσιν ἄλλα χρήσιμα εἰς τὸν ταπεινὸν
καὶ ἐργατικὸν βίον, ὅστις τοῖς ἐπιφυλάττεται.

'Αλλ' αἱ διακόψιμεν τὰς σκέψεις ταύτας. 'Εμπρός!
Ιστορίαν. — Μικρέ, πῶς ὡγομάζετο δι βασιλεὺς τῶν Ἀθη-
νῶν ὅστις ἔθυσιάσθη ὑπὲρ πατρίδος; — Κόδρος. Καλὸν
τοῦτο ὡς μάθημα πατριωτισμοῦ. 'Αλλ' ἐπέρχονται οἱ
Ἡρακλεῖδαι καὶ ἡ μαστηριώδης κάθοδος αὐτῶν, καὶ οἱ
Δωριεῖς καὶ τὸ "Ἄργος καὶ αἱ Μυκῆναι! Περὶ δὲ τῆς
νεωτέρας ιστορίας ἐν γένει, καὶ τῆς συστάσεως τοῦ Ἐλ-
ληνικοῦ βασιλείου μὴ ἐδιδάχθημεν ἡμεῖς πλειότερα εἰς
τὰ σχολεῖα ὅπου ἐφοιτήσαμεν νέοι, διὰ νὰ ἐπικρίνωμεν
ἢδη τοὺς μαθητὰς τοῦ ἐφημερίου μου;

Τελειόνομεν διὰ τῆς γεωγραφίας. Γνωρίζουσι καὶ οἱ
τρεῖς καλῶς τὴν Ἐλλάδα κατὰ νομοὺς καὶ τὰς πρω-
τευούσας τῶν λοιπῶν τῆς Εύρωπης ἐπικρατεῖων. Δὲν
ἔμαθόν τι περὶ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν τῶν πέραν τῶν
συνόρων τοῦ βασιλείου. 'Αλλὰ μὴ ἔμαθες σὺ ἐν τῷ σχο-
λείῳ ποῦ κεῖται δι Πίνδος καὶ ποῦ ἡ "Οσσα, ποῦ ῥέει δι
Στρυμῶν καὶ ποῦ δι Πηνειός; Καὶ πταίει μήπως δι καλός
μου ἐφημέριος, ἐὰν διατηρῶμεν εἰσέτι τὸ ἀτελὲς καὶ ἀτυ-
χὲς σύστημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως, διὰ τοῦ δποίου
ἐτυραννίσθησαν ἀνωφελῶς ἐπὶ ἡμίσεις τοῦ ἐκατονταε-
τηρίδα οἱ νεαροὶ τῆς Ἐλλάδος γόνοι; Εἴθε νὰ ἴδωμεν
τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἐλληνικῶν
γραμμάτων εἰσαχθὲν σύστημα διαδεχόμενον βαθὺηδὸν
καθ' ὅλα ἡμῶν τὰ σχολεῖα τὴν ἢδη ἐπικρατοῦσαν μέθο-
δον. Εἴθε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ προκαταρκτικὰ τούλαχιστον
σχολεῖα γραμματική τις τῆς καθομιλουμένης ἀνευ δυϊκοῦ
καὶ ὑπερσυντελικοῦ. Εἴθε πρὸ πάντων ν' ἀποκτήσωμεν
βιβλία ἀπλᾶ καὶ εὐληπτα, παρέχοντα εἰς τὸν λαὸν ἀνά-
γνωσιν εὐάρεστον καὶ ἐπωφελῆ, ὅστε δι μέλλων χειρόναξ
ἢ γεωργός, ἐξερχόμενος τοῦ σχολείου, ὅπου ἔμαθε ν' ἀνα-

γινώσκη, νὰ ἔξακολουθῇ ἀναγινώσκων καὶ ὡφελούμενος,
αἱ δὲ φιλολογικαὶ αὐτοῦ τέρψεις νὰ μὴ περιορίζωνται εἰς
τὸν Μπερτόδουλον ἢ ἔστω καὶ τὸν Ἐρωτόκριτον.

Τοιαῦτα σκεπτόμενος συνεχάρην τὸν ἐφημέριον ἐπὶ τῇ
ἐπιτυχίᾳ τῶν ἔξετάσεων, ἀπῆλθον δὲ εὐχαριστημένος καὶ
συνάμα κατηφής εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἔνθα θυσιάζων
τὸν ἀπογευματινόν μου ὅπνον ἐκάθισα νὰ σοὶ γράψω τὴν
ἐπιστολὴν ταύτην. Πρὸς τί ὅμως;

Δ. Βεκέλας.

Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

ΠΡΟ ὄλίγων ἡμερῶν εἴχομεν γενικὴν καθ' ὅλην τὴν
Ἐλλάδα ἐπανάστασιν, λανθάνουσαν μὲν καὶ ἀθό-
ρυθον ἐν ταῖς ὁδοῖς, πολυθόρυθον δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις
μικρῶν καὶ μεγάλων, ποῦ μὲν ἐκραγεῖσαν διὰ γελώτων καὶ
λογοπαιγνίων, ποῦ δὲ διὰ στεναγμῶν καὶ μεμψιμοιριῶν, κατα-
λιποῦσαν δὲ εἰς πολλοὺς καὶ πολλὰς ἀφορμὰς ἐρίμων, μελαγ-
χολικῶν σκέψεων, μέχρις ἵσως αὐτοκτονίας, οἰκιακῶν κωμῳ-
διῶν, φλυάκων, ἰλαροτραχγῳδιῶν, μίσων καὶ τῶν τούτοις
όμοιῶν ἢ παραπλησίων σκηνῶν. Ἡδύνατό τις νὰ τὴν ὄνο-
μάσῃ ψυχολογικὴν ἐπανάστασιν, μὴ προξενήσασαν κρότον ἐν
ταῖς ὁδοῖς, ἐὰν ἡδύνατο νὰ φαντασθῇ τί ἐτελεῖτο ἐν ἐκάστη
οἰκίᾳ κατὰ τὴν ἑσπέραν, ἵσως δὲ καὶ ὅλην τὴν νύκτα τῆς
παραμονῆς τῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ, καθ' ἣν οἱ οἰ-
κογενειάρχαι καὶ οἱ ζευοδόχοι καὶ οἱ ἐνοικιάζοντες δωμάτια
μετ' ἐπίπλων, ὕφειλον νὰ συμπληρώσωσι, τὸ παραδοθὲν
αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἀπογραφέων ἔντυπον δελτίον, τὸν μικρὸν